

УДК 330.336.658

Приходна К.В.
студентка

Одеського національного економічного університету

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

PROVIDING BANKING EFFICIENCY

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто основні положення забезпечення ефективності діяльності банків. Визначено фактори, що впливають на ефективність банківської діяльності. Охарактеризовано напрями забезпечення ефективності банківської діяльності. Досліджено основні напрями покращення діяльності банківських установ. Описано стратегію забезпечення ефективності діяльності банку.

Ключові слова: банк, економічна ефективність, ефективність банківської діяльності, забезпечення ефективності, фактори, прибутковість.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены основные положения обеспечения эффективности деятельности банков. Определены факторы, влияющие на эффективность банковской деятельности. Охарактеризованы направления обеспечения эффективности банковской деятельности. Исследованы основные направления улучшения деятельности банковских учреждений. Описана стратегия обеспечения эффективности деятельности банка.

Ключевые слова: банк, экономическая эффективность, эффективность банковской деятельности, обеспечение эффективности, факторы, прибыльность.

ANNOTATION

In the article is discussed the basic provisions ensuring the performance of banks. The main factors affecting the efficiency of banking are determined. Directions of providing banking efficiency are described. The main directions of improvement banking business are researched. Strategy of providing banking efficiency is described.

Keywords: bank, economic efficiency, efficiency of banking, providing efficiency, factors, profitability.

Актуальність проблеми. Від ефективності роботи окремого банку залежить ефективність роботи банківської системи загалом. Концентруючи значний обсяг фінансових ресурсів і розподіляючи кредитні потоки, комерційні банки відіграють провідну роль у забезпеченні розвитку економіки. В умовах нестабільної економічної ситуації ефективність банківської діяльності залежить від змін, які відбуваються у зовнішньому середовищі. Саме це зумовлює необхідність нових розробок механізмів управління банківськими структурами, які би змогли ще активніше реагувати на зміни в ринковому середовищі. Розроблення нових підходів до управління ефективністю банківської діяльності враховує окрім реальної ситуації ще й перспективи розвитку банків. Водночас сьогодні існує значна кількість макро- та мікрофакторів, що істотно впливають на функціонування банків.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Дослідження у сфері економічної ефективності діяльності банків та її підвищення здійснювали вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як

Н. Галайко, Я. Грудзевич, О. Васюренко, С. Хайлук, Л. Прийдун, О. Лаврушин, Л. Брагінський, В. Пятенко, Л. Канторович, К. Раєвський, І. Парасій-Вергуненко, Р. Дорибу, П. Роуз, І. Фішер, Дж. Сінкі, Р. Шмалензі, П. Джозеф.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Виділення нових груп факторів, що впливають на ефективність банківської діяльності.

Метою статті є розгляд факторів, що впливають на економічну ефективність банківської діяльності, та напрямів її забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання ефективності діяльності банку є актуальним не тільки для конкретного банку, а й для всієї банківської системи загалом. Проаналізувавши безліч дефініцій поняття «ефективність банківської діяльності», Л. Прийдун дійшов висновку, що ефективність банківської діяльності – це здатність банку організувати управління власними активами та пасивами таким чином, щоб досягти зниження рівня ризикованості функціонування банку, забезпечити стабільну прибутковість та підвищення ринкової вартості банку. Він акцентує увагу саме на об'єктах ефективності, управління якими дасть змогу досягнути кінцевих цілей діяльності банку [1, с. 765]. Якщо давати більш загальне визначення, то під ефективністю діяльності банку треба розуміти здатність забезпечити таку роботу суб'єкта, за якої буде можливо максимально досягти мету функціонування цього суб'єкта з найменшими витратами.

Варто зауважити, що на ефективність функціонування банківської системи впливає велика кількість внутрішніх та зовнішніх чинників. Зовнішні чинники знаходяться поза межами впливу банку, не можуть ним контролюватись та формують загальні умови функціонування інститутів банківської інфраструктури. Їх можна поділити на декілька груп: економічні чинники (економічні умови господарювання; стійкість національної валюти; рівень інфляції; інвестиційний клімат); ринкові чинники (рівень розвитку ринкової інфраструктури та кон'юнктури; конкурентне становище, рівень інфляції); державні чинники (законодавча база; податкова система; політична стабільність; напрям політики держави; важелі державного регулювання; політичні взаємовідносини з іншими державами); соціальні чинники (соціальна ситуація в суспільстві; довіра суб'єктів

господарювання та приватних осіб до банківської системи; клієнтоорієнтованість).

Найбільш впливовими факторами на фінансову стійкість банку та його доходність є стадія економічного циклу; рівень реальних доходів юридичних і фізичних осіб; конкуренція на ринку. У період кризи знижуються доходи суб'єктів економічної діяльності, у тому числі й комерційних банків. Це приводить до зниження надійності банку, його ліквідності та прибутковості. Таким чином, спостерігається зростання неплатежів, а отже, і кількість банкрутств банківських установ. Від динаміки реальних доходів юридичних і фізичних осіб залежить стійкість депозитної бази банку. Також у банківській сфері розширюється міжбанківська конкуренція та конкуренція комерційних банків з інвестиційними фондами, кредитними організаціями, страховими компаніями тощо [2, с. 38–41].

До внутрішніх чинників належать ті, які безпосередньо залежать від діяльності інститутів банківської інфраструктури. Вони формуються всередині банку і можуть ним контролюватись. Внутрішні фактори впливу на економічну ефективність банку визначаються особливостями діяльності банку та можуть коригуватись відповідно до поставлених цілей. Серед них можна виділити організаційні чинники (організаційна структура; спеціалізація продуктів); фінансові чинники (фінансова стратегія розвитку; рівень доходності і прибутковості; рівень рентабельності); кадрові чинники (рівень кваліфікації кадрів; правильний розподіл кадрів; якість кадрового менеджменту; ефективність прийняття управлінських рішень); техніко-технологічні чинники (технічна оснащеність; рівень технологій, наявність інновацій); комерційні чинники (рівень зв'язків з іншими суб'єктами ринку; здатність до впровадження інновацій; якість співробітництва з клієнтами та партнерами); маркетингові чинники (наявність відділу маркетингу; ефективність маркетингової стратегії; рекламна діяльність; прогнозування тенденцій розвитку банківського ринку, діловий імідж банку).

Дослідження у сфері чинних механізмів управління ефективністю діяльності банку показали, що основними недоліками більшості банків є недостатня увага до показників, які характеризують рентабельність і прибутковість активів; пасивне реагування на зміни в ринковому середовищі; дефіцит висококваліфікованих менеджерів та висока плінність кадрів.

Банківський прибуток – один із важливих показників ефективності функціонування банку та його стабільності. Він формується у результаті діяльності банку з кредитних, розрахункових, грошових операцій та інших видів діяльності. Абсолютно всі учасники економічного процесу зацікавлені в банківському прибутку. Розмір прибутку хвилює акціонерів, вкладників, позичальників. Він є джерелом виплати

дивідендів акціонерам, створення фондів банку, базою підвищення добробуту банківських працівників. Органи нагляду повинні розглядати банківський прибуток як показник стабільності та фактор зміцнення довіри вкладників до банків країни. Важливим є забезпечення максимально стійкої прибутковості банків, оскільки банківська ефективність є індикатором розвитку фінансової системи країни. Незадовільний рівень прибутковості є причиною його неплатоспроможності, погіршення ефективності роботи банку і можливого банкрутства.

Забезпечити фінансову стабільність та ефективність діяльності банку можливо за виконання принципів структуризації активів і пасивів – конвертування фінансових коштів та недоходних цінних паперів у грошові кошти та високоліквідні прибуткові активи; скорочення витрат, не пов'язаних із забезпеченням відтворення об'єктів коштів, розширенням кількості операцій та банківських послуг; негайний продаж непотрібних та нерентабельних активів; професіоналізм у проведенні операцій з купівлі-продажу валютних коштів; участь у перерозподілі високоліквідних активів як у самому банку, так і між банками [3].

Забезпечення стабільної прибутковості банківської діяльності означає утворення передумов для протистояння кризовим явищам та ефективного посередництва у русі грошових коштів; скорочення або уникнення збитків у банківській сфері навіть за складних економічних умов та забезпечення стійкості банку на фінансовому ринку. Прибутковість банку залежить від ефективності використання його власних і залучених коштів, тому рівень доходності банк може підняти шляхом зміни структури активних операцій і співвідношення між позичковими та інвестиційними операціями та через регулювання своєї короткострокової заборгованості і депозитних рахунків.

Високої прибутковості можна досягнути різними шляхами. Зростання власних коштів банку сприяє зростанню ресурсної бази, що забезпечує незалежність банку, стимулює інтеграційні процеси та є передумовою залучення іноземних інвестицій. Покращення рівня професіоналізму – від політики банку, майстерності, грамотної побудови управлінських і функціональних структур. Раціональне й ефективне розміщення коштів банку для забезпечення його фінансової стійкості. Формування достатнього страхового резерву та резервних фондів. Системне і всебічне вивчення кредитних ризиків та вживання заходів з їх пониження. Банки несуть багато витрат через неузгоджені дії різних підрозділів між собою, тому необхідне фінансове планування, що дасть змогу спрогнозувати доходи, витрати і прибуток банку на рік. Банк повинен бачити перспективи свого розвитку і цілі на поточний рік. Також до цього переліку можна віднести і застосування інструментів, які б відповідали умовам ринкових відносин і дозво-

ляли би планувати і одержувати додатковий прибуток. Наприклад, ф'ючерси, опціони, форвардні операції з валютою [4, с. 242].

У сучасних умовах становлення і розвитку банківської системи варто також звернути увагу на вибір банком стратегії забезпечення ефективності його діяльності. Стратегія забезпечення ефективності діяльності банку визначається як сукупність цілей, дій, спрямованих на ефективну роботу банківської установи через координацію та ефективне використання ресурсів, а також вибір максимально дієвих методів та способів її забезпечення. Формування стратегії банку є складним процесом, який здійснюється на основі ретельного перспективного аналізу, прогнозування зовнішніх тенденцій та внутрішніх умов, ймовірний характер яких затrudняє процес формування цієї стратегії.

Процес формування стратегії складається з 9 послідовних етапів. Перший етап – це встановлення мети і цілей банку відповідно до напрямів його діяльності. Мету можна формулювати як забезпечення клієнтів всіма можливими видами банківських послуг задля отримання прибутку за умови найменшого ризику. Цілями є розширення бази клієнтів; формування оптимальної структури банківських активів і пасивів; розширення сфери діяльності банку шляхом проникнення на нові ринки. Другий етап – аналітична робота, що передбачає визначення напрямів ефективної діяльності банку та центрів прибутковості і витрат. Третій – розробка відповідних стратегічних документів. Четвертий – оцінка та аналіз розробленого проекту стратегії підрозділами, відповідальними за її реалізацію. П'ятий – формування альтернативних стратегій забезпечення ефективності діяльності банку. Шостий етап передбачає доведення до відома підрозділів змісту стратегії банку. Сьомий етап – впровадження стратегії у практичну діяльність. Восьмий – контроль за дотриманням параметрів стратегії. Дев'ятий етап – це коригування стратегії [5, с. 137].

У формуванні стратегії забезпечення ефективності діяльності банку запропоновано виходити із загальної стратегії розвитку, а також враховувати зміст кредитно-інвестиційної, депозитно-аккумуляційної, процентно-цінової стратегій та стратегії управління ризиками, що дасть змогу підвищити дієвість організаційно-економічного механізму забезпечення ефективності діяльності банку.

Висновки. У результаті досліджень ефективність діяльності банку можна визначити як приріст результатів діяльності банку за рахунок реалізації заходів щодо її вдосконалення,

що характеризується відношенням отриманих результатів до обсягів залучених і вкладених ресурсів, здійснених витрат, у результаті чого банк досягає поставлених цілей та підвищення його ринкової вартості.

На ефективність діяльності комерційного банку впливає безліч чинників. Розподіл факторів на групи дає змогу враховувати вплив внутрішнього і зовнішнього середовища на ефективність діяльності банку. Визначальними внутрішніми факторами є концепція розвитку банку, його власна внутрішня економічна політика, що зумовлює достатній ступінь надійності, ліквідності та рентабельності.

Прибуток характеризує стійкість банківської установи. Він необхідний для створення резервних фондів, стимулювання персоналу і керівництва до розширення та вдосконалення операцій, скорочення витрат і підвищення якості послуг, що надаються. Ефективність діяльності комерційного банку – це не тільки результати його діяльності, але й ефективна система управління, що побудована на формуванні науково обґрунтованої стратегії діяльності банку. Необхідно відзначити, що одним із основних завдань впровадження цієї стратегії є реорганізація організаційної структури банку. Формування та реалізація стратегії передбачає розробку внутрішніх документів, у яких фіксуються основні її принципи та положення.

Підвищення прибутковості діяльності банку можна досягти, використовуючи заходи з нарощення власних коштів банку, раціонального та ефективного їх розміщення, формування резервів, покращення професіоналізму та фінансового планування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Прийдун Л. Ключові аспекти забезпечення ефективності банківської діяльності/ Л. Прийдун // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 3. – С. 763–768.
2. Кочетков В.М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку теоретико-методологічні аспекти: Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 238 с.
3. Герасимович А.М., Алексеєнко М.Д., Парасій-Вергуненко та ін., за ред. Герасимовича А.М. Аналіз банківської діяльності: Підручник – К.: КНЕУ, 2004. – 599 с.
4. Якімова А.М. Проблеми підвищення прибутковості комерційного банку [Електронний ресурс] / А.М. Якімова, І.В. Непійвода.– 2009. – Режим доступу: http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/483/1/YakymovaNepuyvoda_26.pdf
5. Галайко Н.Р. Методичні підходи до формування та реалізації стратегії забезпечення ефективності діяльності банку // Регіональна економіка. – 2008. – № 4. – С. 132–140.